

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan maatalousjaosto 1.10.2024
HE 109/2024 vp
Suomen luonnonsuojeluliitto ry

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025, PL 30

Luonnonsuojeluliitto kiittää lausuntopyynnöstä ja toteaa seuraavaa

- Maa- ja metsätalousministeriöt toimiala on avainasemassa luontokadon ja ilmastokriisin pysäyttämisessä ja tämän pitäisi näkyä nykyistä vahvemmin myös valtion rahoituksessa.
- Maatalouden elinkeinorakennetta tulisi laajentaa esimerkiksi panostamalla kosteikkovilejyn tukemiseen sekä vahvempaan ravinteiden kierrätykseen.
- Luonnonvarataloudessa luonnon monimuotoisuuden ja hiilinielujen vahvistamisen tulisi näkyä läpileikkaavasti momenteilta rahoitettavissa toimenpiteissä.

30 Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala

30.01. Hallinto ja tutkimus, 30.10. Maaseudun kehittäminen ja 30.20. Maa- ja elintarviketalous

Maa- ja metsätalousministeriöllä olisi mahdollisuus olla avainasemassa luontokadon pysäyttämisessä sekä ilmastomuutoksen etenemisen torjunnassa. Siitä huolimatta toimialan budjetin satsaukset ympäristön tilan parantamiseksi jättävät reilusti toivomisen varaa.

Huomionarvoista on myös, että maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla on tunnistettu kuusi toimintaympäristön muutostekijää, joita ovat ilmastomuutos, nopea teknologinen kehitys, kilpailu ehtyvistä luonnonvaroista, globaalin talouden murros, arvojen ja asenteiden muutos sekä väestörakenne ja kaupungistumiskehitys. On erittäin valitettavaa, että luontokatoa ei edes tunnisteta muutostekijänä ja sen poissaolo näkyy myös hallinnonalan rahoituksessa.

Luonnonsuojeluliitto toteaa, että kaikessa luonnonvarojen käyttöön liittyvässä toiminnassa tulisi pyrkiä määrätietoisesti kohti Suomen hiilineutraaliutta sekä vaalimaan entistä vahvemmin luontoa. Maatalouden osalta tämä tarkoittaa huoltovarmuutta ylläpitävän elintarviketuotannon ja viljelijöiden toimeentulosta huolehtimisen ohella entistä vahvempia panostuksia ympäristötoimiin.

Maatalouden ilmastotyölle vahvan selkänojan antaa vuonna 2021 toteutettavan CAP-suunnitelman hyväksymisen yhteydessä asetettu maatalouden 29 % maatalouden

päästövähennystavoite. MTK:n ilmastotiekartan mukaisen tavoitteen edistymisen seurannan avulla voidaan myös tarpeen vaatiessa säätää maataloustukipolitiikan toimeenpanoa. Monet toimet, jotka edistävät päästövähennystavoitteen saavuttamisessa auttavat myös luontokadon torjumisessa. Toinen selvä toimenpide olisi lähes valmiiksi tehdyn ilmastoruokaohjelman loppuun saattaminen ja sen päämäärien toteuttaminen. Ajankohta tälle olisi mitä otollisin, kun ohjelma voitaisiin suoraan päivittää vastaamaan lähiaikoina julkistettavia uusia kansallisia ravitsemussuosituksia.

Luonnonsuojeluliitto muistuttaa, että hallituksen tulisi palauttaa rahoitus kosteikkoviljelylle, joka voisi avata aivan uusia elinkeinomahdollisuuksia alkutuotannolle. Haastavassa taloustilanteessa uutta rahoitusta olisi kerättävissä muun muassa maankäytön muutosmaksun käyttöönotosta, jota on valmisteltu maa- ja metsätalousministeriön sekä ympäristöministeriön yhteistyöllä. Maatalouden tukia on myös mahdollista uudelleenohjata hallinnon sisällä entistä vahvemmin ympäristön tilan parantamista kannustavaan toimintaan.

On tärkeää todeta, että satotasoja ja ympäristön tilaa voidaan parantaa samanaikaisesti. Esimerkiksi maanparannus- ja saneerauskasvien käyttö sekä jatkuvan kasvipeitteisyyden pinta-alan lisääminen auttavat sekä parantamaan maan kasvukuntoa että suojelemaan vesistöjä. Luonnonsuojeluliitto pitää välttämättömänä, että rahoitus maatalouden ympäristötoimille sekä ekojärjestelmän että ympäristökiorvauksen osalta on tasolla, joka mahdollistaa CAP-suunnitelman valmistelun yhteydessä asetettujen pinta-alatavoitteiden saavuttamisen muun muassa edellä mainittujen toimenpiteiden osalta.

Luonnonsuojeluliitto erikseen myös muistuttaa luonnon monimuotoisuudelle tärkeiden perinnebiotooppien hoidolle osoitettavan riittävän rahoituksen välttämättömyydestä. Kaikki Suomen perinnebiotooppien luontotyypit ovat uhanalaisia.

Luonnonsuojeluliitto huomauttaa, että maa- ja metsätalousministeriön ravinteiden kierrätyksen edistämisen rahoituksessa on merkittävää vajetta. Budjettiesityksessä momentille 30.20.49 *Ravinnekierrätyksen edistäminen biokaasutuotannolla (siirtomääräraha 3 v)* ei olla esittämässä rahoitusta vuodelle 2025 ja koko momenttia ollaan poistamassa. Lisäksi ravinteiden kierrätyksen rahoitusta esitetään momentilta 30.10.40. *Maatalouden aloittamis- ja investointiavustukset (siirtomääräraha 3 v)* yhteensä 0,6 miljoona euroa kansallisesti rahoitettavina investointiavustuksina.

Lantojen rahanarvoiset ravinteet pitäisi saada nykyistä paremmin kiertoon ja se vaatii uskottavia panostuksia valtion budjettiin. Paikoin Suomessa lantaa on yli tarpeen, jolloin liialliset ravinteet rehevöittävät vesistöjämme. Toisaalla taas lannalle olisi kysyntää korvaamaan kalliita, tuontiin nojaavia mineraalilannoitteita.

Luonnonvarakeskus julkaisi vuonna 2023 raportin, jonka mukaan tehokkaalla kierrätyksellä voidaan kattaa 90 prosenttia kasvien fosforilannoituksen tarpeesta. Panostukset ravinteiden kierrätykseen ovat merkittävä huoltovarmuustekö. Ravinteiden kierrätyksellä on myös mahdollista edistää biokaasun tuotantoa maatalouden sivuvirroista.

Luomutuotannolle osana Suomen maataloutta on asetettu selkeitä tavoitteita ja on tärkeää, että valtion talousarviossa esitetyt panostukset tukevat niiden saavuttamista. Luomulle parempien kannusteiden luomisella voidaan vähentää myös tuontilannoiteriippuvuutta ja siten vahvistaa huoltovarmuutta.

Elintarvikeviennin osalta momentille 30.01.40. *Maa- ja elintarviketalouden sekä luonnonvaratalouden huoltovarmuuden vahvistaminen, viennin edistäminen ja arvonnallisen kehittämisen (siirtomääräraha 3 v)* esitetään 10 miljoonan euron rahoitusta. Momentissa on kirjattu: "Määrärahaa saa käyttää elintarvikeviennin edistämiseen ja ruoka-alan arvoketjun kehittämiseen, kasvu- ja kuiviketurpeen sekä energiaturpeen huoltovarmuuden edistämiseen ja metsäsektorin arvonnallisen kasvattamiseen."

Luonnonsuojeluliitto näkee, että turpeen käytön aika on ohi ja valtion harkinnanvarainen tukea tulisi myöntää vaihtoehtoisille ympäristön kannalta kestävämmille kasvualustoille, kuivikkeille ja energiakäytössä käytettäville raaka-aineille.

Luonnonsuojeluliitto pistää merkille, että momentin 30.20.01. Ruokaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v) ei käy selkeästi ilmi onko EU:n metsäkatoasetuksen toimenpiteiden vaatimat uusien henkilötyövuosien resurssitarve huomioitu ruokaviraston rahoituksessa.

30.40 Luonnonvaratalous

Luonnonvaratalouden selvitysosassa mainitaan, että

"Suomella on runsaiden ja kestävästi hoidettujen luonnonvarojen sekä korkeatasoisen osaamisen ansiosta hyvät edellytykset vastata kasvavaan kysyntään"

Luonnonsuojeluliitto haluaa muistuttaa, että ylikulutamme luonnonvarojamme vuosittain, ja esimerkiksi maankäyttösektorin hiilinielutavoitteita ei olla saavuttamassa muun muassa ylisuurten hakkuiden vuoksi. Luonnonvarataloutta edistettäessä tulisi huomioida, että metsien käyttö nykyisellään ei ole kestävä, ja kaiken toiminnan ja kehittämisen tulee tapahtua luonnon kantokyvyn rajoissa.

30.40.31. Vesi- ja kalataloushankkeiden tukeminen (siirtomääräraha 3 v)

Esitetyt määrärahat ovat vajaan miljoona euroa pienemmät kuin vuonna 2024. Luonnonsuojeluliiton tarkempi huomio kiinnittyy momentilta tuettaviin vaellusalahankkeisiin. Tärkeän ja menestyksekkään NOUSU-ohjelman rahoitus kuluvalle hallituskaudella on nykytiedon valossa huomattavasti pienempi kuin edellisellä eduskuntakaudella. Suomen lähes kaikki vaellusalat ovat silmälläpidettäviä ja uhanalaisia ja niiden tilan parantamisen NOUSU-ohjelma on hankkeiden omahoitusosuusvaatimuksineen myös oivallinen esimerkki, kuinka yksityistä rahoitusta voidaan hyödyntää osana luonnonsuojelua. Ohjelman rahoitusta tulee vahvistaa.

30.40.45. Metsäluonnon hoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Luonnonsuojeluliitto pitää tärkeänä, että hallitus on vakiinnuttanut metsäluonnon hoidon edistämisen rahoituksen (METKA) korkeammalle tasolle kuin se oli vielä edellisen Kemera-ohjelman aikana. On kuitenkin samaan aikaan huomionarvoista, että metsäluonnon hoitoon osoitetut resurssit ovat riittämättömät ja hyvin pienet verrattuna samaisesta METKA-järjestelmästä momentilta 30.40.44. *Tuki puuntuotannon kestävyys turvaamiseen* osoitetut tuet. Varsinkin kun on tiedossa, että metsäluonnon vaalimisen rahoitukselle on ollut kysyntää esimerkiksi määräaikaan METSO-suojeluun ja samaan aikaan puuntuotannon tuen varoja on ollut haasteita käyttää. Ennallistamistoimien toteuttaminen on tärkeää myös

suojelualueiden ulkopuolella, ja ennallistamisasetuksen tavoitteiden saavuttamiseksi Helmi-ohjelman riittävä rahoitus on varmistettava myös MMM:n hallinnonalan budjetissa.

30.40.46. Valtionavustus Suomen metsäkeskukselle (siirtomääräraha 2 v)

Luonnonsuojeluliitto on yhä huolissaan Metsäkeskuksen aiempien vuosien leikkausten johdosta tapahtuneesta luonnonhoidon resurssien vähenemisestä. Metsätalouden luonnonhoitotoimien edistäminen on tärkeää luontokadon pysäyttämiseksi, ja työhön tulisi osoittaa enemmän rahoitusta.

30.40.47. Tuki joutoalueiden metsitykseen (siirtomääräraha 3 v)

Maankäyttösektorin hiilinielujen pieneneminen on Suomen ilmastopolitiikan keskeisimpiä ongelmia. Aiemmin lakkautettu joutoalueiden metsitystuen tilalle tulisi osoittaa korvaavia, monimuotoisuustavoitteita tukevia nieluja vahvistavia toimenpiteitä.

30.64 Metsähallitus

30.64.50. Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)

Luonnonsuojeluliitto pitää tärkeänä sitä, että tuloutustavoitteen nosto ei saa näkyä lisääntyneinä hakkuina tai intensiivisempänä metsien käsittelynä.

Luonnonsuojeluliitto pitää tärkeänä, että erävalvonnalle varattaisiin riittävät resurssit metsästysrikosten ennaltaehkäisemiseksi. Nyt toiminta on ollut aliresursoitua. Kertaluontoisen lisäyksen poistuessa talousarviosta valvontaan on aiempaa vuotta vähemmän rahoitusta käytettävissä.

Lisätietoja:

Antti Heikkinen, ympäristöpäällikkö, antti.heikkinen@sl.fi, 044 9010461

Liisa Toopakka, monimuotoisuusasiantuntija, liisa.toopakka@sl.fi, p. 040 504 2989